

**JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo – OJ DZ Novi Grad
Program kontinuiranog profesionalnog razvoja**

NASILJE U PORODICI/OBITELJI

1

**dr Neda Ferizović
med sestra Amira Vatrić**

CILJEVI

- Nakon predavanja učesnici bi trebali biti sposobni prepoznati postojanje nasilja u porodici
- Savladati tehniku rutinskog skrininga
- Znati dati informacije i upute žrtvi o daljim pravno, socijalnim i zdravstvenim mogućnostima

DEFINICIJA

- Namjerna i sistematska upotreba **taktike** da se održava **kontrola i sila** u odnosu (dr Gail Gray, Kanada)
- Nasilje u obitelji je bilo koje djelo koje nanosi tjelesnu, duševnu, seksualnu ili ekonomsku štetu ili patnju, kao i prijetnje takvim djelima, ili propuštanje dužnoga činjenja i pažnje koje ozbiljno sputavaju članove obitelji u uživanju svojih prava i sloboda temeljenih na načelu jednakopravnosti u javnoj ili privatnoj sferi života.
(**Zakon o zaštiti od nasilja u P/O BiH 2005**)

NAČINI ZLOSTAVLJANJA

- Fizičko (na članove obitelji,na imovinu ili ljubimce)
- Emotivno (ponižavanje, prouzrokovanje straha)
- Seksualno
- Ekonomsko
- Uhođenje
- Religijsko ili duhovno
- Propuštanje pružanja njege i pomoći

PODJELA

- Zlostavljanje djece
- Zlostavljanje starih i iznemoglih lica
- Zlostavljanje bračnog i vanbračnog partnera
- Zlostavljanje drugih članova

KOD KOJIH GRUPACIJA SE DEŠAVA ?

Kod svih grupacija bez obzira na:

- Rasu
- Obrazovanje
- Kulturni identitet
- Društveno ekonomski status
- Seksualnu orijentiranost
- Zanimanje
- Religiju

PREPORUKE WMA (DEKLARACIJA 1996)

- Ljekari treba da odigraju značajnu ulogu u prevenciji i tretmanu kućnog nasilja
- Terapeutski **odnos ljekara treba da navede** (eng.otvori) **žrtvu** da prizna prošlo i sadašnje nasilje
- Ljekari treba da **rutinski ispituju o nasilju** i kada ne vide kliničku manifestaciju
- Mogu pomoći pacijentima da nađu metod za **pristup resursima zajednice koji će ih zaštititi**
- Educirati pacijenta o **posljedicama** kućnog nasilja
- **Liječenje** poremećaja mentalnog zdravlja

INCIDENCA

- 2000 god. U svijetu ubijeno 520000 osoba žrtve nasilja u porodici (izvještaj WHO 2002 Geneva)
- Žene traže 28 puta veću pomoć prije nego se ustanovi da je bila zlostavljana(Canada)
- Najopasniji period za ubistvo je 3 -4 mjeseca od razdvajanja (Canada)
- **Samo 3% zlostavljanja otkriju med radnici.(CA)**
- Novi Zeland: više od pola ubistava čini ubistvo člana porodice;većina ubistava djece su od članova porodice.
- 2004 godine u Luxemburgu 950 žena sa djecom je zatražilo i dobilo smještaj u sigurnu kuću
- U Federaciji BiH 2006g, , izrečeno 17 zaštitnih mjera (ni jedna u Kantonu Sarajevo),a u Kantonu Sarajevo 78 zatražilo pomoć, 31 žrtva smještena (uz pomoćFLD)

ZAKONITOST NASILJA – CIKLIČNO PONAVLJANJE

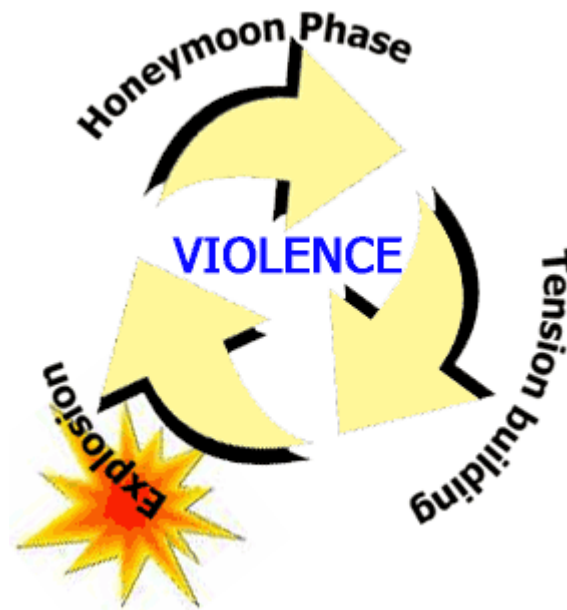
- FAZA 1 -Izolovanje žrtve (“ je li nije bolje da provedemo vrijeme sami u stanu, nego da ideš kod prijateljice, rodbine....., postepeno ona više i ne želi nikud da ide, pravo s posla ide uvijek kući, on je ljubomoran, u svima vidi rivale.)
- FAZA 2- verbalna grubost, ponižavanje (on više ništa ne moli, samo zahtijeva, stalno govori uvrede, ona više ni samu sebe ne poštuje)

ZAKONITOST NASILJA – CIKLIČNO PONAVLJANJE

- FAZA 3- Prvi udarac bio je šok (“zakasnila je kući, on se iznervirao”)
- FAZA 4- Prividno pomirenje (“sutradan... to se više nikada neće ponoviti, kupuje cvijeće...jedno vrijeme lijepo se slažu)

Najčešće muškarac koji je jednom udario nastaviće da to ponavlja sve dok ga u tome neko ne spriječi!!!

Faza medenog mjeseca

Rastuća tenzija

Eksplozija nasilja

SKRINING NA KUĆNO NASILJE

- skrining u amb.P/O med, jer se prvo povjeri svom ljekaru ili sestri
- Sve ženske osobe od 14 g, pa naviše, pri prvom pregledu (uopće o nasilju ili za proteklu godinu)
- KN+ KN - KN?
Utvrđeno negira sumnja

STVORITI SIGURNO OKRUŽENJE

PITAMO ZATO ŠTO ŽELIMO POMOĆI!!!

ŠTA PITATI ?

- Kako bi opisali vašu vezu?
- Kako vi i partner rješavate rasprave?
- Da li vas partner ikada gurne ili udari?
- Bojite li se njegovih reakcija?
- Bojite li se da bi to moglo biti još gore?
- Kako se osjećate zbog toga?
- Zna li da smo mi pod zakletvom, da je ovdje izrečeno strogo povjerljivo?

PITAMO JER SE BRINEMO

Bezbjednost (da li ste sigurni u vezi)

Riječi neslaganja (šta se dešava u svađi)

Ide li sukob dalje

Grubost, upotreba fizičke sile

Akcijski plan u nuždi (plan hitnosti)

KAKO PITAMO?

- Indirektna pitanja

“Šta ima kod kuće? Kako su vaši? Kako se slažete sa ukućanima? Kako se muž odnosi prema vama”

“svi parovi imaju problema? Kako vi rješavate kad se sukobite u mišljenju?”

Ako vidimo povredu:” Često viđam povrede koje nanose partneri, da li je vas neko povrijedio?”

NE RECITE NIKAD: “**Zašto ste to trpili?**”

- Ako kaže NE , može imati strah ponovnog sukoba, stid, nepovjerenje prema ljekaru, nepovjerenje prema pomoći društva, vjera u promjene, ljubav.....
- NE može značiti NE
- Ako kaže DA: pružiti emotivnu podršku, reći **da nije kriva**, da je razumijete, da z. nije prihvatljivo, kome se povjerila
- Razraditi sigurnosni plan zajedno sa ženom
- Informisati o resursima zajednice: **122 policija**
222000 crveni telefon ,223366 zeleni telefon,
(FDL- 236 899), 124 HMP,CMZ,socijalni radnik
mogućnost tužbe, mogućnost zaštitnih mjera
Porodično savjetovalište **tel. i fax : 033 572-050 572-051,**

PROCJENA BEZBJEDNOSTI

Rizik je povećan ako:

- Predhodno zlostavljanje
- Oružje u kući
- Ovisnost o alkoholu, drogi
- Verbalne prijetnje o povrjeđivanju djece i žene
- Pokušaj ili prijetnja samoubistvom
- Uništavanje imovine, kućnih ljubimaca

SIGURNI PLAN

- Fotokopirati sve vazne dokumente (rodni list, vjenčani list, ugovor o stanu)
- pasoš, lična, zdravstvena
- Ključeve od stana, auta
- Razraditi plan gdje da ode
- Obavijestiti povjerljivog prijatelja
- Kupiti sprej za samoodbranu (prodavnica oružja na Stupu, prijaviti kupovinu u policiju)

- Iskazujete zabrinutost i razumijevanje
- Nudite informacije i mogućnosti

**ŽENA SAMA DONOSI
ODLUKE !!!**

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE NASILJA

- 1 Da li vas je, emocionalno ili fizički, zlostavljao partner ili neka vama važna osoba? _____
- 2. Da li vas je neko tokom prošle godine udario, šutnuo, ošamario ili povrijedio na neki drugi način
ako jeste ko _____ i koliko puta ___?
- 3. Da li vas je neko tokom trudnoće udario, šutnuo, ošamario ili povrijedio na neki drugi način
Ako jeste ko _____ i koliko puta ___?
- 4. Da li vas je neko tokom prošle godine prisilio na seks?
Ako jeste ko _____ i koliko puta ___?
- 5. Da li se bojite svog partnera ili neke od osoba koju ste gore naveli? _____

METAPLAN

ZAŠTO ŽENE U BIH NE PRIJAVLJUJU NASILJE?

OSOBI NE ŽRTVE

- Strah (za djecu, za svoj život, za egzistenciju.....,od odbacivanja okoline, vjerskih i kulturnih posljedica)
- Stid – jako vodi računa šta će okolina misliti o njoj
- Beznađe
- Osjećaj krivice
- Nedovoljno samopoštovanje
- Vjera u promjene, mišljenje da je sve u afektu
- Vjeruje u ljubav
- Čuvanje porodice

OSOBI NE NASILNIKA

- Duševni bolesnici - Psihoze, PTSD, organske promjene ličnosti (CVI;ranjavanje,tu procesi)
- Bolesti ovisnosti-alkoholizam i narkomanija
- Emotivno nestabil. ličnost impulsivni tip= Psihopatija
- 80% su u djetinjstvu bili zlostavljani ili gledali zlostavljanje
- Ljubomorni i posesivni
- Sva negativna osjećanja teže iskazati kao ljutnju
- Smatraju da imaju pravo upotrijebiti silu
- Za okolinu su često dobri momci, ljubazni, uspješni...

PSIHOPATIJA

- **Pričljivost / površna šarmantnost**
- **Visok osjećaj sopstvene vrijednosti**
- Potreba da ga se podstiče / sklonost da dosađuje
- **Patološko laganje**
- **Manipulisanje drugima**
- **Nedostatak osjecanja kajanja ili krivnje**
- Plitkost u izražavanju ljubavi
- **nedostatak saosjećanja**
- Parazitski način života
- Loša kontrola sopstvenog ponašanja
- **Neobuzdano seksualno ponassanje**
- **Problemi u ponašanju u ranoj mladosti**
- Nedostatak realističnih, dugoročnih planova
- **Impulsivnost**
- Neodgovornost
- Propuštanje da prihvati odgovornost za sopstvene postupke
- Višestruke kraktoročne emocionalne veze
- Sklonost ka prekršajima u mladosti
- Ponavljanje istih radnji nakon uslovnog puštanja na slobodu
- Sklonost raznim kriminalnim radnjama
- **Narcisoidnost**

DRUŠTVENO OKRUŽENJE

- Organizacija policije
- Zakonodavac : Nedovoljno sankcionisanje
- Nesprovođenje zakona o zaštiti od nasilja
- Kulturološki milje i nasljeđe
- Loša organizacija zdravstvene zaštite (porodična med., psihijatrijska služba) i needuciranost zdravstvenih radnika iz te oblasti
- Loša uvezanost sistema: policija-zdravstvo-pravosuđe- soc. služba

ZAŠTITNE MJERE ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI 2005 BIH

- Udaljenje iz stana i zabrana povratka u isti (1mj. do 6 mj .)
- Obavezno liječenje ovisnosti
- Zabrana uznemiravanja i uhođenja
- Zabrana prilaska na udaljenosti koliko sud odredi
- Obavezan psihosocijalni tretman
- Osiguranje zaštite osobe izložene nasilju

Mjere donosi sud na zahtjev policije u roku od 8 dana

OBAVEZA ZDRAVSTVENOG RADNIKA

Član 20.

Prekršaj

Novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 5.000,00 KM ili kaznom zatvora od najmanje 50 dana kaznit će se za prekršaj službena osoba koja ne prijavi policiji da su počinjene radnje nasilja u obitelji iz člana 6. stavka 2. ovoga Zakona.

EFEKTI HRONIČNOG ZLOSTAVLJANJA

- Reproductivni: sterilitet, urinarne infekcije, rekurentni vaginitisi, neželjena trudnoća, pobačaj
- Psihijatrijski: depresija, anksioznost, suicidalne ideje, zloupotreba supstancija
- Hronična bol u vratu ili leđima
- Hronične glavobolje
- Psihosomatski simptomi

Znaci zlostavljanja

- Prekomjerna uplašenost u odnosu na težinu povrede
- Izbjegavanje opisivanja načina nastanka povrede
- Neadekvatna i neočekivana objašnjenja nastanka
- Šal, naočale, dugi rukavi i kad je vruće
- Česte modrice: “udarac u kadu?”, “pad na stepenicama”..!?
- Višestruke, obostrane povrede raznih stepena zacjeljivanja
- Neuredan izgled, oboren pogled
- Nedostatak samopoštovanja, bespomoćnost

EFEKTI NA DJECU –SVJEDOKE NASILJA

- Dječaci 17 puta češće imaju ozbiljne emotivne probleme i probleme ponašanja
- Djevojčice 10 puta češće imaju ozbiljne emotivne probleme i probleme ponašanja
- Dječaci 1000 puta češće imaju nasilan odnos prema svojoj partnerici kad odrastu

EFEKTI AKUTNOG ZLOSTAVLJANJA NA ZDRAVLJE

- Modrice, podlivi, ugrizi
- Frakture
- Posjekotine
- Opekotine (višestruke od cigarete)
- Ubodne rane
- Rupture bubnjića
- Potres mozga
- Fraktura lobanje
- Povrede unutrašnjih organa

OPIS POVREDE –LJEKARSKI NALAZ

- Vrijeme
- Mjesto
- Navodi žrtve i pratnje o počiniocu
- Vrsta i lokacija povrede
- Veličina, dubina
- Boja, bolnost
- Težina

Pisati na jeziku razumljivom i ...dnike .

FIZIKALNI PREGLED

- Inspekcijom: bljedilo kože i usana, cijanoza, hematomi, otoci, deformiteti; svježa krv u ispljuvku, curenje krvi i likvora iz uha ili nosa; bradikardija
- Procjena vitalne ugroženosti
- Palpacija abdomena, povreda parenhimnih organa,
- Auskultacija pluća i palpacija
potkožni emfizem, hematopneumotoraks, posljedica prijeloma rebara
- Svaka ubodna rana zahtijeva specijalistički tretman u bolnici

UMJESTO ZAKLJUČKA

- **R** Razmišljajte o zlostavljanju
- **A** Aktivno slušajte ne osuđujte
- **D** Dajte upute kome se može dalje obratiti
- **I** Izbjegnite suprotstavljanje nasilniku
- **T** Timski razmotrite bezbjednost
- **E** Evidentirajte sve povrede i izjave

PREPORUKE

- Poboljšati uvezanost sistema Policija - zdravstvo - pravosuđe - socijalni radnici
- Od zakonodavca tražiti povećanje sankcija
- Tražiti ubrzanje pravnog postupka (obavezna primjena zaštitnih mjera! Ubrzanje svih drugih procesa: brakorazvodni, krivični, građanski, imovinsko pravni)
- Poboljšati rad TOM-ova (obaveza skrininga, trening komunikacije sa žrtvama i nasilnicima, poštovanje zakona u prijavljivanju nasilja, pravilno pisanje nalaza, preventivni rad sa omladinom)
- Educirati veći broj psihologa i psihijataru za psihoterapeutski rad sa žrtvama i nasilnicima

REFERENCE

- www.sexualityandu.ca/eng
- www.familyabuseprevention.com
- www.endabuse.com
- Zakon o zaštiti od nasilja BiH
- Brošura o nasilnom ponašanju ministarstva zdravstva države Luxemburg 1995g
- Dr Robert Hare: Psihopathy
- Materijali seminara o nasilju u P/O, Kantona Sarajevo 2007.